

Landelijk Meetprogramma Libellen - nieuwsbrief

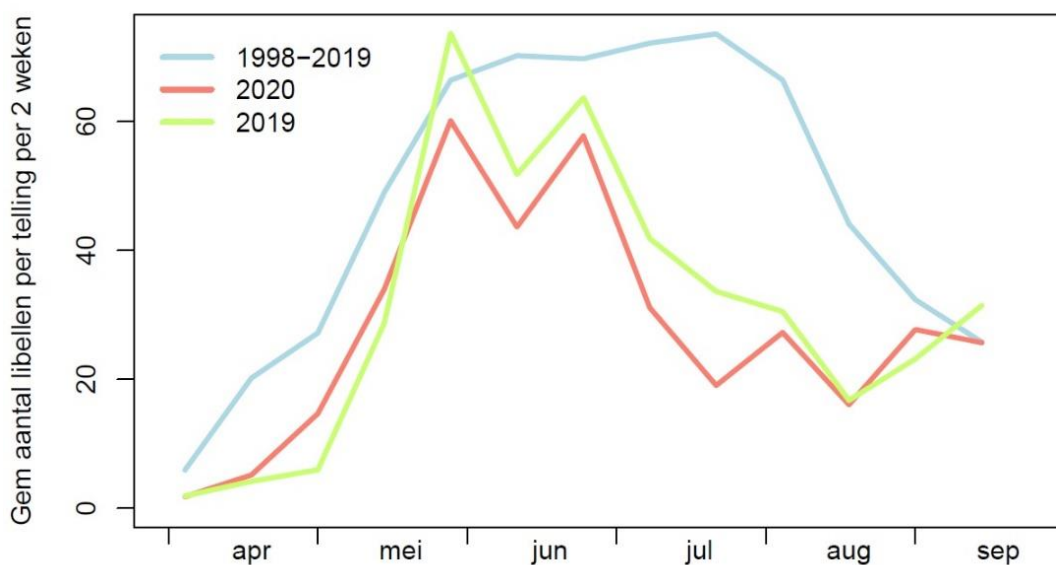
Oktober 2020

Beste libellenteller,

Op zonnige momenten vliegen er nog een paar bruinrode heidelibellen, de winterjuffers trekken zich terug om te overwinteren maar de meeste libellen zitten als larf of ei in het water te wachten op 2021. Het is tijd om de balans op te maken over het afgelopen libellenseizoen. Uiteraard zijn nog niet alle gegevens binnen en volgt de formele analyse volgend jaar maar toch kunnen we de hoofdlijnen al wel zien.

Na twee droge zomers was het al wel duidelijk dat het vooral op de zandgronden niet goed gaat met de libellen. Ook 2020 had een droge periode en dat zien we ook nu weer terug in de aantallen libellen. De aantallen libellen waren in de zomer bedroevend laag, zelfs nog lager dan in 2019. Het is te hopen dat komend jaar weer wat beter wordt. De aantallen in het voorjaar zijn ook lager dan gebruikelijk. Bij veel vennen leken erg weinig libellen te vliegen in het voorjaar terwijl in de laagveengebieden de aantallen normaal leken. Dit is begrijpelijk aangezien de droogte veel harder heeft doorgewerkt in hoog-Nederland dan in de lagere gebieden waar het oppervlaktewater meer gereguleerd is en minder direct afhankelijk van neerslag.

*De zuidelijke glazenmaker doet het wel goed
(foto: Antoine van der Heijden).*

Blauwe witsnuitlibellen

Lange tijd hadden we eigenlijk drie witsnuitlibellen in Nederland en die waren zwart met rode en gele vlekken. Er waren vroeger ook twee andere soorten met blauwe berijping en witte aanhangsels maar die waren al lang verdwenen. Al zo'n tien jaar klopt dat niet meer. De sierlijke witsnuitlibel is met name in de laagveengebieden in de kop van Overijssel erg talrijk en ook op veel andere delen van Nederland is hij tegenwoordig te vinden. Deze was eenvoudig te herkennen aan zijn blauwe berijping en knotsvormige achterlijf. Maar ook de vergelijkbare oostelijke witsnuitlibel is weer op een aantal plekken opgedoken de laatste jaren en lijkt zich weer in Nederland te vestigen. Dit is erg goed nieuws want dit is een heel kritische soort die ook Europees beschermd is. Maar we moeten dus wel weer beter opletten. Is die sierlijke witsnuitlibel niet stiekem een oostelijke?

In sommige gebieden waar veel sierlijke witsnuitlibellen voorkomen is oostelijke witsnuitlibel niet te verwachten, in de grote laagveengebieden bijvoorbeeld. Oostelijke witsnuitlibellen houden meer van vennen of randen van hoogvenen, dus wat voedselarmere ecosystemen. Hier kunnen ze wel samen voorkomen waarbij de sierlijke witsnuiten vaak op leliebladeren zitten en de oostelijke witsnuitlibellen op stengels. Uiteraard houden ze zich daar niet altijd netjes aan maar een blauwe witsnuitlibel die bij een ven op een stengel zit is wel verdacht.

Nu zijn sierlijke witsnuitlibellen ook altijd een mooie waarneming bij vennen, daar zijn ze zeker niet gebruikelijk dus als je daar een blauwe witsnuitlibel ziet wil je natuurlijk wel weten welke van de twee het is, bijzonder of heel bijzonder.

Er zijn een paar verschillen, sommige die in eerste instantie opvallen en sommige die goed zijn om te checken. De oostelijke witsnuitlibel is minder knotsvormig dan de sierlijke witsnuitlibel en maakt een slankere indruk. De kleur van de ogen is bij volwassen mannetjes grijsblauw in plaats van kastanjebruin. Het beste kenmerk is de kleur van de bovenkant van de pterostigma's, wit bij sierlijke en zwart bij oostelijke witsnuitlibel. Maar de onderkant is bij beide soorten zwart en ze hebben witte adertjes naast hun pterostigma's, je moet dus zeker weten waar je naar kijkt.

Vrouwtjes zie je van deze soorten zelden alleen. Het is dus voldoende om de mannetjes te kunnen herkennen.

Het slanke achterlijf en de grijze ogen maken dit een oostelijke witsnuitlibel. Alleen bij de rechter voorvleugel kun je zien dat de bovenkant van het pterostigma zwart is. (foto: Antoine van der Heijden).

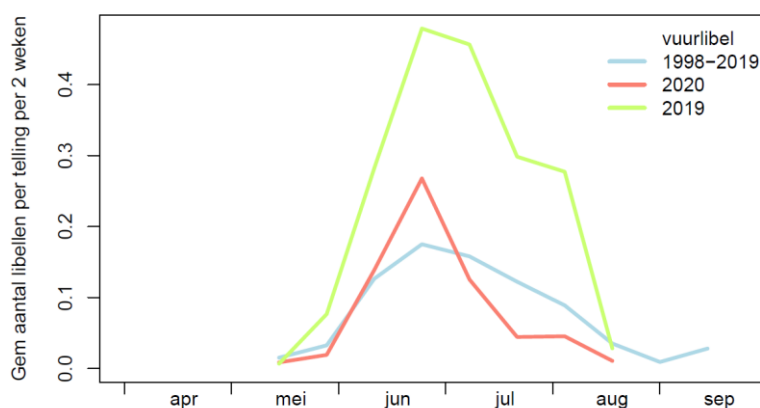
Het pterostigma in de rechtervoorvleugel is zwart maar dat is de onderkant. De linkervoorvleugel laat duidelijk een wit pterostigma zien, dus dit is een sierlijke witsnuitlibel. (foto: Antoine van der Heijden).

Onverwacht weinig vuurlibellen

Het aantal vuurlibellen dat geteld wordt, is de laatste jaren sterk toegenomen. In de eerste jaren van het meetprogramma was het een erg zeldzame soort maar de laatste jaren komt hij op vrij veel plekken voor. Het is een zuidelijke soort die duidelijk geprofiteerd heeft van de hoge temperaturen. In 2019 had hij dan ook zoals verwacht een erg goed jaar. In 2020 zijn er echter veel minder gezien dan in 2019 ondanks de warme zomer.

Vuurlibellen kunnen droogval als larf goed overleven maar misschien is het zelfs hen te veel geworden. De meeste libellensoorten van droogvallende plekken zoals pantserjuffers, heidelibellen en zuidelijke glazenmaker wachten als ei tot de winter zodat het weer nat is als ze uitkomen. Op

die manier hebben ze geen last van droogte in de late zomer. De vuurlibel doet dit niet, deze kan al na twee weken uit het ei komen. Hoe ze dan overleven als het droog is, is onduidelijk. Stellen ze het uitkomen uit? Kruipen ze de bodem in? We weten weinig over de larvale ecologie van deze soort. Het zou kunnen dat veel larven in het najaar van 2019 zijn gestorven en we daardoor in 2020 weinig vuurlibellen gezien hebben.

Voer de laatste tellingen van 2020 snel in!

Binnenkort gaan we weer aan de slag met het klaarmaken van de waarnemingen voor de analyse door het CBS. Heb je tellingen gedaan en die nog niet ingevoerd, doe dat dan snel, het liefst vóór 1 november. Dan weten we zeker dat ze meegenomen worden in de analyses van dit jaar.

Heb je via de app geteld? Check dan nog even in het invoerportaal of er nog ergens Sectiebeheer ingevuld moet worden. Dit gaat namelijk niet automatisch bij invoeren via de app.

Ervaring delen met andere tellers?

Heeft u leuke ervaringen op uw route en wilt u die delen met andere tellers? Wij ontvangen graag uw verhaal. Stuur het naar meetnet@vlinderstichting.nl.

Op Facebook is de groep [Libellenmonitoring](#) actief, waar libellentellers (en andere libellenliefhebbers) ervaringen uitwisselen en vragen stellen aan elkaar. Welkom!

Contact

Mocht u een vraag of opmerking hebben, dan kunt u ons altijd bellen of e-mailen.

Team Landelijk Meetnet Libellen

Gerdien Bos, Roy van Grunsven, Kim Huskens, José Kok

Tel.: 0317-467346

E-mail: meetnet@vlinderstichting.nl

Deze nieuwsbrief wordt via e-mail verstuurd aan alle tellers van het Landelijk Meetnet Libellen.

Mocht u geen prijs stellen op de nieuwsbrief, dan kunt u de verzending stoppen door op meetnet.vlinderstichting.nl bij Instellingen de optie 'Nieuwsbrief abonnement' op nee te zetten.